

Poslovno-komercialna šola Celje

Raziskovalna naloga

ŽIVIMO, DOKLER SE UČIMO

Mentorica:
Mag.Jadranka Prodnik

Raziskovalki:
Janja Jevšnik, 4.c
Sabina Oblak, 4.c

Celje, marec 2005

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	9
1.1 Opredelitev področja in namen naloge	9
1.2 Opredelitev ciljev v raziskovalni nalogi	10
1.2.1 Cilji v teoretičnem delu	10
1.2.2 Cilji v praktičnem delu	10
1.3 Omejitve raziskave	11
1.4 Opredelitev hipotez	11
1.4 Uporabljene metode raziskovanja:	12
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	13
2.1 Osnove izobraževanja odraslih v RS	13
2.2 Značilnosti organizacije izobraževanja odraslih	14
2.3 Organizacija izobraževanja za tretje življenjsko obdobje	14
2.4 Izobraževanje skozi zgodovino	15
2.5 Zgodovina izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju	16
2.6 Zgodovina izobraževanja odraslih v srednjeevropskih državah	17
2.7 Izobraževanje odraslih in socialna gibanja v Sloveniji	18
2.8 Začetki avstrijskega ljudskega izobraževanja v obdobju razsvetljenstva	19
2.9 Začetki ljudskega izobraževanja	21
2.10 Andragogika kot pedagoška znanost na pedagoškem študiju	23
2.11 Pomen izobraževanja v človekovem življenju	24
2.12 Financiranje ustanov za izobraževanje	25
2.13 Dejavniki motivacije izobraževanja odraslih	26
2.14 Prve spodbude za ponovno vračanje v izobraževanje	27
3 EMPIRIČNI DEL	28
3.1 ANALIZA ZBRANIH PODATKOV	28

3.1.1 Analiza zbranih podatkov in informacij z dveh univerz za tretje življenjsko obdobje: Univerza Celje in univerza Velenje	28
3.1.2 Analiza podatkov in informacij o delovanju Univerze za III.življenjsko obdobje Velenje	36
3.1.3 Primerjava univerze za tretje življenjsko obdobje v Velenju in Celju	42
3.1.4 Udeležba na novoletni zabavi na Univerzi za tretje življenjsko obdobje Velenje	43
3.1.6 Najino mnenje o univerzah za tretje življenjsko obdobje v Velenju in Celju	44
3 EMPIRIČNI DEL RAZISKAVE	45
3.1 Analiza zbranih podatkov	45
3.1.1 Demografski podatki anketirancev	45
Tabela. Zaposlitveni status anketirancev	47
3.1.2 Analiza primerjalnih značilnosti anketirancev glede na članstvo v univerzi za tretje življenjsko obdobje	50
3.1.3 Primerjava anketirancev glede na spol anketirancev v odnosu do izobraževanja	57
3.1.4 Demografski podatki članov	58
3.2 Ugotovitve v raziskavi	69
3.3 Ovrednotenje hipotez	72
4 SKLEPNE MISLI	74
5 VIRI	76
5.1 Knjižni viri	76
5.2 Internetni viri	76

KAZALO SLIK

SLIKA 1: MARIJA TEREZIJA	20
SLIKA 2: FRANZ MICHAEL VIERTHALER - PESTALOZZI	22
SLIKA 3: UTRINKI Z DRUŽENJE ČLANOV NA UNIVERZI TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE CELJE.....	33
SLIKA 4: RIMSKA NEKROPOLA V ŠEMPETRU	34
SLIKA 5: TO DELO JE NASTALO IZPOD ČOPIČA ČLANA UNIVERZE V LIKOVNEM TEČAJU NA CELJSKI UNIVERZI ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE	34
SLIKA 6: UTRINKI IZ SKUPNEGA IZLETA ČLANOV	35
SLIKA 7: TO JE NASTALO POD ROKAMI ČLANOV KLEKLJARSKEGA KROŽKA	35
SLIKA 8: DIREKTORICA UNIVERZE ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE VELENJE, GOSPA ERIKA VERŠEC	39
SLIKA 9: IZLET ČLANOV UNIVERZE VELENJE NA GOLICO.....	40
SLIKA 10: GLASBENIKI SO SVOJE ZNANJE POKAZALI NA NOVOLETNI ZABAVI.....	41
SLIKA 11: PLESNI KROŽEK SE PREDSTAVI....	43

KAZALO TABEL

TABELA 1. ANKETIRANCI PO SPOLU	45
TABELA 2 : STAROSTNA STRUKTURA ANKETIRANCEV	46
TABELA 3: STAROSTNA STRUKTURA ANKETIRANIH ČLANOV	46
TABELA 4.: STAROSTNA STRUKTURA ANKETIRANIH NEČLANOV	47
TABELA 5: ZAPOSILITVENI STATUS ANKETIRANCEV	47
TABELA 6: OSEBNOSTNI STATUS ANKETIRANCEV.....	48
TABELA 7: IZOBRAZBA ANKETIRANCEV	48
TABELA8: KRAJ BIVANJA ANKETIRANCEV	49
TABELA 9: PRIMERJAVA NAČINOV IN OBLIK TER ODNOSA ANKETIRANCEV DO IZOBRAŽEVANJA GLEDE NA ČLANSTVO V UNIVERZI	50
TABELA 10: ZDRAVSTVENO STANJE IN FIZIČNO POČUTJE ANKETIRANCEV.....	51
GLEDE NA ČLANSTVO V UNIVERZI	51
TABELA 11: ODNOS ANKETIRANCEV DO DEJAVNIKOV DOBRE PONUDBE	52
IZOBRAŽEVALNIH STORITEV GLEDE NA ČLANSTVO V UNIVERZI	52
TABELA 12: ODNOS ANKETIRANCEV DO IZOBRAŽEVANJA GLEDE NA ČLANSTVO V UNIVERZI.....	53
TABELA 13: ODNOS ANKETIRANCEV DO IZOBRAŽEVANJA GLEDE NA ČLANSTVO V UNIVERZI.....	54
TABELA 14: PRIMERJAVA ANKETIRANCEV PO DEMOGRAFSKIH ZNAČILNOSTIH GLEDE NA ČLANSTVO V UNIVERZI	55
TABELA 15: DEJAVNIKI POVPRŠEVANJA PO STORITVAH UNIVERZ ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE GLEDE NA SPOL ČLANOV.....	57
TABELA 16: ZDRAVJE, POČUTJE IN VITALNOST ANKETIRANCEV PO SPOLU.....	58
TABELA 17: ČLANI PO SPOLU	58
TABELA 18: PRIMERJAVA ČLANOV PO KRAJU BIVANJA.....	59
TABELA 19: PRIMERJAVA MED ČLANI PO OSEBNEM STATUSU.....	59
TABELA20 : IZOBRAZBENA STRUKTURA ČLANOV.....	60
TABELA 21 : MESEČNI DOHODKI ČLANOV	61
TABELA 22: POGOSTOST UDELEŽBA ČLANOV V IZOBRAŽEVALNIH IN DRUGIH PROGRAMIH	62
UNIVERZE ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE	62
TABELA 23: POGOSTOST UDELEŽBE V IZOBRAŽEVANJU	63
TABELA 25: PREMALO STAREJŠIH LJUDI JE VČLANJENIH V UNIVERZO ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE.....	65
TABELA 26: CENA UDELEŽBE V UNIVERZI JE PRIMERNA.....	65
TABELA 27: DEJAVNOST UNIVERZE JE PREMALO OGLAŠEVANJA IN PREDSTAVLJENA V MEDIJIH.....	66
TABELA 28 : ODNOS ČLANOV DO IZOBRAŽEVANJA	67
TABELA 29: ODNOS ČLANOV DO IZOBRAŽEVANJA.....	68
TABELA 30: PRIMERJAVA ČLANOV PO SPOLU GLEDE NA NJIHOVO ZDRAVJE, POČUTJE IN VITALNOST	68

KAZALO GRAFOV

GRAF 1: ANKETIRANCI PO SPOLU	45
GRAF 2: STAROSTNA STRUKTURA ANKETIRANCEV	46
GRAF 3: ZAPOSLOTVENI STATUS ANKETIRANCEV.....	47
GRAF 4: OSEBNI STATUS ANKETIRANCEV	48
GRAF 5: IZOBRAZBA ANKETIRANCEV	49
GRAF 6: KRAJ BIVANJA ANKETIRANCEV	49
GRAF 8: PRIMERJAVA ČLANOV PO KRAJU BIVANJA.....	59
GRAF 9: PRIMERJAVA ČLANOV PO OSEBNEM STATUSU.	60
GRAF 10: IZOBRAZBENA STRUKTURA ČLANOV	61
GRAF 11: MESEČNI DOHODKI ČLANOV	62
GRAF 12: POGOSTOST UDELEŽBA ČLANOV V IZOBRAŽEVALNIH IN DRUGIH PROGRAMIH	63
UNIVERZE ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE	63
GRAF 13: ODKAR SEM ČLAN UNIVERZE SEM BOLJ ZDRAV IN ZADOVOLJEN.....	64
GRAF 14: PREMALO STAREJŠIH LJUDI JE VČLANJENIH V UNIVERZO ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE.....	65
GRAF 15: CENA UDELEŽBE V UNIVERZI JE PRIMERNA	66
GRAF 16: DEJAVNOST UNIVERZE JE PREMALO OGLAŠEVANJA IN PREDSTAVLJENA V MEDIJIH.....	67

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujema mentorici mag. Jadranki Prodnik za trud in pomoč, za vse nasvete in predloge pri pripravi in izdelavi najine raziskovalne naloge. Prav tako se iskreno zahvaljujema univerzama v Velenju in Celju, predvsem gospej Eriki Veršec, ki nama je pomagala pri izvedbi anketiranja ter za dragocen vpogled v delo univerz za tretje življenjsko obdobje. Hvala tudi vsem drugim, ki so nama kakorkoli pomagali pri izdelavi najine naloge.

POVZETEK

Tretje življenjsko obdobje, najpogosteje povezano z upokojitvijo starejših oseb, ima poleg številnih pozitivnih lastnosti tudi nekaj negativnih strani. Z upokojitvijo se pretrga poklicno delovanje posameznikov, prekinjeni pa so tudi številni socialni stiki. Zato smisel izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju ni le v pridobivanju novih znanj in spoznanj ter v razvijanju sposobnosti, temveč veliko bolj v oživljanju druženja z vrstniki in podobnimi osebami, kar starejšim omogoča ponovno vključitev v družbo in aktivno življenje.

Izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju pomaga starejši osebi, da z druženjem in različnimi izobraževalnimi aktivnostmi ostaja v koraku s časom. Čeprav gre za prostovoljno izbiro aktivnosti, starejši ljudje še naprej ohranjajo in zadovoljujejo potrebo po struktuiranju časa, kar pomembno vpliva na življenjski tok po upokojitvi. Poudariti je potrebno, da starejšim odraslim učenje pogosto predstavlja neke vrste način bivanja in druženja z vrstniki ter ne gre zgolj za zadovoljitev potreb po znanju.

To je dokazala tudi naša raziskava. Ugotovitve v njej potrjujejo večino najinih pričakovanj, saj sva bili prepričani, da izobraževanje v tem obdobju človekovega življenja pušča številne pozitivne posledice in prednosti za tiste starejše, ki ga vključijo v svoje vsakdanje življenje in le-to postane njihov način bivanja in delovanja.

Ker je zaradi demografskih sprememb število starejših oseb tako v Sloveniji kot v razvitem svetu vse več, njihov delež presega tretjino populacije, meniva, da je temu poročju potrebno posvetiti na nivoju širše družbene skupnosti več pozornosti in tudi sredstev.

V razvitih državah se zavedajo pomena starejših porabnikov tudi na področju trženja storitev izobraževanja, organiziranja športnih in drugih aktivnosti za starejše ljudi. Število šol za mlade postaja preveliko, glede na vse nižjo rodnost in posledično na vse manjši delež mladih v celotni populaciji. Številne šole se spreminjajo v šole za starejše, v univerze za tretje življenjsko obdobje. Države in družba temu področju namenjajo vse več pozornosti in sredstev.

Kaj se dogaja na tem področju v Sloveniji, konkretnije na območju Velenja in Celja, odkriva najina naloga. Pod drobnogled sva vzeli dve univerzi za tretje življenjsko obdobje z namenom, da ugotoviva, kako pomembno je za starejše ljudi aktivno članstvo v univerzi in kakšne posledice pušča na njihovem življenju.

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in namen naloge

Izobraževanje in vzgoja igrata zelo pomembno vlogo v življenju človeka. Izobraževanje se pri posamezniku začne kmalu po rojstvu, s tem ko otrok posnema svoje bližnje, predvsem starše. Na ta način se začne človekova osebna rast, razvoj njegovih vrednot in znanj, ki se vseskozi nadgrajujejo do konca našega življenja. To pomeni, da se kljub starosti ne smemo zanemariti in opustiti izobraževanja. Pri tem lahko ločimo neformalno in formalno izobraževanje. Neformalno izobraževanje nam je na nek način samoumevno, saj se s tem izobraževanjem srečujemo vsakodnevno, s tem ko dobimo nove informacije in podatke, ki so nam do nedavnega bili neznanj. Pri formalnem izobraževanju pa nam že sama beseda "formalno" pove da je izobraževanje uradno, pod vodstvom nadrejenih oziroma pooblaščenih za določeno področje. Formalno izobraževanje se začne z osnovno šolo, kasneje s srednjo šolo, ki ni obvezna, a vendar na nek način nujno potrebna, kot tudi nadaljnji študij. Med formalno izobraževanje uvrščamo tudi izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju.

Tretje življenjsko obdobje ima poleg številnih pozitivnih lastnosti tudi nekaj negativnih strani. Z upokojitvijo se pretrga poklicno delovanje posameznikov, prekinjeni so tudi številni socialni stiki. Smisel izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju ni le v pridobivanju novih znanj in spoznanj ter v razvijanju sposobnosti, veliko pomembnejša je reintegracijska (ponovna združitve) funkcija te vrste izobraževanja, saj omogoča starejšim ljudem ponovno vključitev v družbo.

Izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju pomaga starejši osebi, da z druženjem in različnimi izobraževalnimi aktivnostmi ostaja v koraku s časom. Čeprav gre za prostovoljno izbiro aktivnosti, starejši ljudje še naprej ohranjajo in zadovoljujejo potrebo po struktuiranju časa, kar pomembno vpliva na življenjski tok po upokojitvi. Poudariti je potrebno, da starejšim odraslim učenje pogosto predstavlja neke vrste način bivanja in druženja z vrstniki ter ne gre zgolj za zadovoljitev potreb po znanju.

Čim bolj ljudem tečejo leta, tem bolj se zavedajo, česa še niso uresničili, menijo, da so se premalo naučili in se vračajo k osebnim neizpolnjenim željam. Marsikaj so si v svojem življenju želeli, da bi uresničili, vendar so bile druge dolžnosti pomembnejše in svoje želje so potisnili v ozadje. Neizpolnjene želje so vedno tlele v njih. Nekateri so se jih celo sramovali ali pa so se jim zdele okoliščine neprimerne, zato o njih niso govorili.

Po upokojitvi se osamljeni zazrejo vase. Nikamor več ne morejo pobegniti pred tem, kar je v njih. In kot da vidno tiktaka čas, ki ga imajo še na voljo in ga je čedalje manj, se skrite neuresničene želje še bolj oglašajo in hočejo na dan. Toliko stvari je, ki bi jih radi počeli. Končno je večina obveznosti mimo in lahko se posvetijo sami sebi, so s seboj odkriti in skušajo uresničiti osebne ambicije.

Starejši ljudje niso sami krivi, da so to, kar so. Pomemben je odziv družbe, na fenomen staranja, ki lahko prispeva k drugačnemu razmišljanju o starosti in staranju. Pomembno je, da tudi v starosti najdemo tiste konjičke in aktivnosti, ki nam pomagajo zapolniti prosti čas in nam hkrati vlivajo novih življenjskih moči.

V raziskavi bova preučili ponudbo in povpraševanje izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju na območju celjske regije. Zanimal naju bo pomen vključevanja starejših v izobraževalne ustanove s psihološkega, sociološkega in ekonomskega vidika. Ugotavljali bova, kako pomembno je izobraževanje za starejše ljudi in iz katerih razlogov se starejši vključujejo v organizirane oblike izobraževanja. Z izobraževanjem v tretjem življenjskem obdobju si lahko preostanek življenja popestrimo in polepšamo, obenem pa tudi zapolnimo monotone in dolgočasne dneve v času upokojitve.

1.2 Opredelitev ciljev v raziskovalni nalogi

V raziskovalni nalogi želiva analizirati področje izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju, zato smo si postavile naslednje cilje:

1.2.1 Cilji v teoretičnem delu

Da bi pridobili čim več teoretičnih podatkov izhodišč moramo:

- ugotoviti in utemeljiti pomen izobraževanja v življenju človeka.;
- raziskati pojem in pomen izobraževanja skozi zgodovini;
- raziskati, kako je področje izobraževanja organizirano v tujini in kako v Sloveniji;
- spoznati dejavnike, ki vplivajo na odnos starejših do izobraževanja in vključevanja v dejavnost univerz v tretjem življenjskem obdobju;
- raziskati (analizirati) zgodovino dejavnosti univerz v tretjem življenjskem obdobju.

1.2.2 Cilji v praktičnem delu

V raziskovalnem delu želiva:

- analizirati organizacijo in obseg dejavnosti univerz v tretjem življenjskem obdobju na območju Celjske regije;
- ugotoviti strukturo slušateljev (članov) univerz;
- analizirati dejavnike, ki vplivajo na vključenost v izobraževanje v tretje življenjskem obdobju;
- analizirati skladnost interesov ponudbe in povpraševanja na proučenem območju;
- raziskati posledice, ki jih vključenost v organizirane oblike izobraževanja pušča na članih;
- izvesti raziskavo s pomočjo metode spraševanja;
- zbrati potrebne podatke;
- statistično obdelati zbrane podatke;
- ovrednotiti hipoteze in
- povzeti ugotovitve in podati predloge.

1.3 Omejitve raziskave

Odločili sva se, da raziskujemo celjsko regijo. V celjski regiji je sicer več univerz za izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju, a midve sva se odločili za dve največji in najdlje delujoči univerzi, saj sva vedeli, da bova s tem dobili bolj realne podatke. Univerzi se nahajata v Velenju in Celju.

Prvi problem se je pojavil že takoj na začetku, ko sva ugotovili da je področje izobraževanja starejših precej neraziskano. Tako sva vire iskali v starejših priročnikih, ki pa nama žal niso bili v veliko pomoč.

Tudi pri izvajanju anketiranja sva pri članih celjske univerze, žal, naleteli na omejitve oz. ovire, ki so najino delo otežile. Člani niso bili najbolj pripravljeni na sodelovanje v anketiranju.

Prav tako sva imeli težavo, ko sva skušali stopiti v kontakt z vodstvom univerze, ki ni našlo časa za sodelovanje z nama. Prosili sva jih, da članom posredujejo anketne vprašalnike. Ker jih niso, sva to delo opravili sami in za to porabili precej časa. Kljub najini prisotnosti pri reševanju anket, so anketiranci pomanjkljivo reševali ankete.

Najpomembnejša omejitev v raziskavi je bila najino pomanjkljivo raziskovalno znanje in izkušnje ter delo z računalniškim programom SPSS, kar se vidi tudi pri nekaterih, nerodno oblikovanih tabelah in grafih. Poleg vsega, naju je omejeval tudi čas, saj sva na začetku delali preveč lagodno, na koncu nama je časa zmanjkalo.

1.4 Opredelitev hipotez

V raziskavi smo izhajale iz naslednjih osnovnih trditev oziroma hipotez::

H1. Vključenost v aktivnosti univerz za tretje življenjsko obdobje vpliva na zdravje, počutje in vitalnost ter na kognitivno starost anketirancev.

H2. Na vključenost v aktivnosti univerz za tretje življenjsko obdobje vplivajo spol, izobrazba, osebni status anketirancev.

H3. Predpostavljamo, da bodo bolj izobraženi anketiranci pogostejši člani univerz za tretje življenjsko obdobje kot manj izobraženi.

H4. Pričakujeva, da je povprečni mesečni dohodek gospodinjstva članov univerze višji kot nečlanov, kakor tudi razpoložljivi mesečni dohodek in zadovoljstvo s trenutno finančno situacijo

H5. Anketiranim članom univerze je izobraževanje pomembnejše kot nečlanom, med sabo se razlikujejo po virih pridobivanja znanja in informacij.

H6. Člani univerz pogosteje berejo in se izobražujejo doma kot nečlani

H7. Na odnos do izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju vpliva odnos anketiranca do izobraževanja in šole v mladosti.

H8. Najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na aktivno vključevanje starejših anketirancev v univerzo za tretje življenjsko obdobje je cena storitev in odnos izvajalcev izobraževalnih in drugih programov.

H9. Člani univerz za tretje življenjsko obdobje so bolj družabni kot nečlani.

1.4 Uporabljene metode raziskovanja:

V raziskovalnega dela smo uporabile tako primarne, kot sekundarno metodo zbiranja podatkov. V okviru primarne metode zbiranja sva uporabili metodo spraševanja. Anketiranje sva izvedli med naključno izbranimi občani mest Celje in Velenje skupaj z okolico, in člani univerz za tretje življenjsko obdobje, ki delujejo v Celju in Velenju.

Med sekundarnimi viri pridobivanja podatkov sva uporabili različno strokovno literaturo ter članke različnih avtorjev, objavljenih v strokovnih in drugih medijih, in različne internetne vire.

Raziskavo izobraževanja človeka v življenju smo izvedli po naslednjih korakih:

1. Najprej sva napisali dispozicijo za izdelavo raziskovalne naloge, sestavile raziskovalni model in anketni vprašalnik.
2. Oblikovali sva vzorec ter okvirno določili, kdaj in komu bova izročili anketni vprašalnik.
3. Med časom, ko sva anketne vprašalnike zbirali, sva z opazovanjem spremljali učno uro v enem izmed programov univerze za tretje življenjsko obdobje v Velenju.
4. Ko sva vse anketne vprašalnike zbrali, sva jih vnesle v matriko računalniškega programa.
5. Podatke sva obdelali in iz dobljenih rezultatov ovrednotili postavljene hipoteze.
6. Na podlagi ovrednotenih hipotez in vseh v teoretičnem delu zbranih podatkov in informacij, sva oblikovali najine ugotovitve in spoznanja ter predlagali nekaj ukrepov za povečanje števila članov v teh izobraževalnih programih.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 Osnove izobraževanja odraslih v RS

Prikaz razvoja izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji izhaja iz analiz stanja in razvojnih gibanj v izobraževanju odraslih pri nas in v razvitih državah. Te analize so pokazale:

- Razvojni zaostanek v izobraževanju odraslih v Republiki Sloveniji je v primerjavi z razvitejšimi državami Evrope precejšen. Na to kažeta med drugim podatka, da je prebivalec Slovenije hodil v šolo povprečno le 9,8 leta. Državljan razvitih držav pa vsaj kako leto dlje, in da se zaposleni v Sloveniji izobražujejo v povprečju kar desetkrat manj ur na leto; kot se na primer v najrazvitejših državah Evrope.
- Izobraževanje odraslih sistemsko ni bilo ustrezno urejeno, bilo je praktično izključeno iz sistema javnega financiranja, čeprav je moralo po vseh drugih merilih delovati kot javna služba.
- Izobraževanje odraslih se ni razvijalo v specifičen, samostojen in kompleksen ter raznovrsten sistem, ki temelji na značilnostih, potrebah in možnostih odraslih ljudi ter na družbenih potrebah in interesih v zvezi z odraslo populacijo.
- Nimamo dovolj razvitega in raznovrstnega omrežja ter infrastrukturnih dejavnosti za izvajanje javne službe v izobraževanju odraslih, kar je sicer značilno za razvite evropske države. Zato je razvoj tega izobraževanja stihijski, ponudba pa je izrazito enostranska in neenakomerno porazdeljena po območjih države, torej tudi ni enako dostopna vsem povpraševalcem.
- Izobraževanje odraslih tudi v upravni ureditvi dolgo časa ni imelo ustreznega položaja, zato tudi ni bilo dolgoročneje in načrtnjeje izobraževalne politike na nacionalni ravni.

V zadnjih starih letih so se razmere začele spreminjati. Ustanovljen je bil Andragoški center Republike Slovenije z nalogami razvojno-svetovalne službe, ki že zapolnjuje mnoge od naštetih vrzeli, na Filozofski fakulteti so uvedli študij andragogike, v državnem proračunu je postavka za razvoj in delovanje izobraževanja odraslih, urejeno je financiranje osnovnošolskega izobraževanja odraslih, na podlagi razvojnega dela se uvajajo mnoge programske in organizacijske novosti, z ustanovitvijo komisije za izobraževanje odraslih pri Strokovnem svetu RS za vzgojo in izobraževanje smo dobili zametek samostojnega strokovnega organa, opravljene so bile tudi mnoge študije, ponudba programov za izobraževanje postaja pestrejša, vključili smo se v številne mednarodne organizacije, pripravljamo pa tudi novo zakonodajo.

2.2 Značilnosti organizacije izobraževanja odraslih

Za skoraj vso programsko ponudbo izobraževanja odraslih velja, da ji manjka novih organizacijskih prijemov s sodobnimi metodami in učno tehnologijo (aktivne oblike izobraževanja v skupinah, delavnice, izobraževanje na daljavo, multimedijško izobraževanje).

Na področju neformalnega izobraževanja se stanje v zadnjem obdobju nekoliko spreminja (pestrejša ponudba vsebin, velika različnih izvajalcev), medtem ko se v formalnem izobraževanju odraslih še vedno nadaljujejo negativne težnje, ki se kažejo predvsem v:

- togi organizaciji; v programih za pridobitev izobrazbe še vedno prevladuje razredno-predmetna organiziranost izobraževanja
- vsebinski in časovni neprilagojenosti izobraževalnih programov potrebam. Izkušnjam in predznanju odraslih.
- frontalnemu načinu izobraževalnega dela, ki udeležence pasivizira.

Čeprav šole in visokošolski zavodi vključujejo v programe za pridobitev izobrazbe na leto okrog 14.000 odraslih, so ti programi po svoji sestavi in vsebini izpeljani iz programov za otroke in mladino in so le prilagojeni odraslim. Prilagojenost odraslim pa pomeni navadno le krčenje obsega snovi, manj pa prilagajanje vsebin ali nadomeščanje z novimi za odrasle bolj aktualnimi.

2.3 Organizacija izobraževanja za tretje življenjsko obdobje

Organizator izobraževanja za tretje življenjsko obdobje sodeluje z zavodom za zaposlovanje in skrbi za kakovostno izvedbo izobraževalnih programov. Pri tem upošteva načela izobraževanja odraslih in specifične lastnosti ciljne skupine. Prav specifične lastnosti ciljne skupine, kot so: pomanjkljiva predizobrazba, razmeroma dolga odsotnost iz procesov izobraževanja, negativne izobraževalne izkušnje in nizka motiviranost, postavljajo organizatorja izobraževanja v posebno odgovoren položaj. Iz tega izhajajo dodatne naloge, med katere spada sistematično izvajanje uvodnega razgovora in priprava individualnega izobraževalnega načrta. Organizator izobraževanja sodeluje skupaj z zavodom za zaposlovanje z obrtno in gospodarsko zbornico in podjetji v okolju ter tako zagotavlja izvajanje praktičnega pouka.

2.4 Izobraževanje skozi zgodovino

Izobraževanje se ni razvilo včeraj, to pomeni, da ima tudi izobraževanje svojo zgodovino in razvoj.

V starem veku so bili najbolj izobraženi celo nekateri pripadniki nižjega stanu – sužnji, ki so bili strokovnjaki na področju pisanju in celo v ustvarjanju določenih duhovnih tvorb.

V srednjem veku je bila nosilec izobrazbe duhovščina v samostanih, ki je imela svoj specifični družbeni položaj. Razlike v družbi so bile zelo močne, ne glede na izobrazbo, saj je temeljila na materialnem bogastvu. V tem obdobju je imela izobrazba predvsem kulturno funkcijo.

Tudi še v predindustrijski družbi je bilo izobraževanje omejeno na ozek krog privilegiranih ljudi, ker je bilo razslojevanje družbe odvisno predvsem od produkcijskih odnosov. Lastniki so bili po svojem družbenem položaju najvišje. Mobilnost se je povečala šele, ko je postalo izobraževanje postalo osnovno sredstvo človekovega položaja v družbi, to pa se je zgodilo šele v moderni industriji.

Na deželi je bilo izobraževanje v tem času precej v zaostanku, predvsem za tiste, ki niso bili na pomembnih oziroma višjih položajih. Izobraževali so se predvsem otroci. S tem pa se je zanemarjal velik del družbe kot na primer nadarjeni ljudje iz nižjih družbenih slojev. Le ti se niso izobraževali in so ostali tam, kjer so bili. Ponekod je še vedno tako.

Moderna industrija kasneje zahteva izobražene ljudi, zato so se morali usposobiti vsi, tudi iz nižjega družbenega sloja. Samo tako lahko razumemo izredno visoko izobrazbeno strukturo v nekaterih razvitih družbah, kjer je potreba po visoko izobraženih velika, zato so se odprla pota vsem slojem.

2.5 Zgodovina izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju

Zamisel o Univerzi za tretje življenjsko obdobje se je, tako kot večina zamisli, rojevala pod različnimi vplivi. V Franciji je leta 1973 Pierre Vellas, profesor mednarodnega prava na Pravni fakulteti v Toulousu, ustanovil prvo tovrstno univerzo. Že naslednje leto pa z odločitvijo francoske vlade in pomočjo lokalne oblasti nastanejo podobne univerze v 63 francoskih mestih.

Izobraževanje starejših odraslih je bilo tudi v Kanadi dokaj razvito že v šestdesetih letih.

Leta 1984 Dušana Findeisen, takrat profesorica francoščine, pod tem vplivom in vplivom lastnih želja in zamisli v Centru za tuje jezike v Ljubljani razvije prve eksperimentalne izobraževalne programe, jih raziskovalno spremlja ter pridobi prvih šest slušateljev. Ti so si skupaj z njo prizadevali za ustanovitev slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje.

Ana Krajnc, profesorica andragogike s Filozofske fakultete v Ljubljani, je dolgo pestovala zamisel in tako leta 1986 v Andragoškem društvu Slovenije uradno ustanovi prvo univerzo za tretje življenjsko obdobje v Sloveniji in tedanji Jugoslaviji. Enajst let je Univerza delovala kot sekcija Andragoškega društva Slovenije. Dandanes deluje Univerza za tretje življenjsko obdobje v sklopu samostojnega društva.

Pred njihovim začetkom in vzporedno s prvimi študijskimi krožki (francoski jezik, novinarstvo, književnost, novosti v svetu, keramika in slikarstvo) in prvimi prostovoljskimi mentorji (profesorica tujih jezikov Dušana Findeisen, novinar Dušan Rebolj, profesorica primerjalne književnosti Darja Fras, andragoginja Darja Zorc, profesorica filozofije Jožica Grum, slikar Izidor Urbančič) sta Ana Krajnc in Dušana Findeisen vodili seminarje za prihodnje mentorje univerz za tretje življenjsko obdobje v Sloveniji in tedanji Jugoslaviji.

Izobraževanje za mentorje je postalo tradicionalno. Delo univerze za tretje življenjsko obdobje so raziskovalno spremljali in zlagoma je nastal koncept izobraževanja starejših odraslih pri nas. Nastanek in razvoj univerze so spremljale številne raziskave, diplomske in magistrske naloge ter prva doktorska disertacija s tega področja pri nas.

Univerza je leta 1995 pripomogla tudi k ustanovitvi Evropske zveze univerz za tretje življenjsko obdobje pri Univerzi v Ulmu in postala njena članica.

Leta 1989 andragoginja Alijana Šantej razvije koncept izobraževalnega turizma. Razvoj univerze za tretje življenjsko obdobje je spremljala javna kampanja za spreminjanje stališč do izobraževanja starejših in odraslih nasploh ter družbenega položaja starejših. Prvi cilji Univerze so bili: vseživljenjskega izobraževanje, spreminjanje pogleda na vlogo posameznika v izobraževanju, uvajanje drugačnih metod s poudarkom na dialoškem učenju. Univerza je želela v izobraževanje vrniti kulturo, odkrivanje samopodobe posameznikov in naroda. Pomemben cilj je bila tudi vključitev starejših odraslih v družbeni in ekonomski razvoj.

2.6 Zgodovina izobraževanja odraslih v srednjeevropskih državah

Zgodovina izobraževanja odraslih sega v 18. stoletje, stoletje razsvetljenstva. Glede na pristop, temo in definicijo izobraževanja odraslih pa je mogoče pomakniti začetek še bolj nazaj.

Do začetka osemdesetih let je bila zgodovina izobraževanja odraslih malo raziskana - vsaj v večini dežel Srednje Evrope. Vzroki za to so raznovrstni. Če je bilo izobraževanje odraslih premočno usmerjeno k praksi, je bilo prvenstveno zainteresirano za praktično uporabne raziskovalne rezultate ali za obdelavo aktualnih vprašanj. Zgodovina lastnega razvoja je bila pri tem zapostavljena. Skromna profesionalizacija izobraževanja odraslih v večini dežel je nadaljnji vzrok, da je bilo dolgo časa tako malo zanimanja zanjo. Odložilno vlogo pa so imele premajhne dotacije, saj za izdelavo zgodovine pogosto ni bilo niti najskromnejših sredstev.

K internim vzrokom izobraževanja odraslih lahko dodamo se to, da je izobraževanje odraslih kot učni in raziskovalni predmet na univerzah le skromno zastopano, tako da tudi s te strani pride le malo impulzov za izdelavo zgodovine izobraževanja odraslih.

V osemdesetih letih se je pričela slika spreminjati in v devetdesetih letih se je razprava o izobraževanju odraslih naravnost razmahnila - vsaj v nekaterih deželah.

Od osemdesetih let naprej pa imamo na mednarodnem nivoju' stalne konference o zgodovini izobraževanja odraslih. Na teh konferencah so predstavljeni rezultati raziskav, ki spodbujajo nadaljnji študij, rezultati tega pa se objavljajo v tisku.

. Skupna značilnost teh dejavnosti je, da se prepletajo, širijo in zajemajo več dežel, pri čemer prvenstveno sodelujejo raziskovalci na univerzah in zunaj njih z nekaterimi raziskovalci praktiki v izobraževanju odraslih.

Rezultat takega sodelovanja je bila Mednarodna konferenca o zgodovini izobraževanja odraslih, ki jo je priklical v življenje Franz Poggeler, sodelovali pa so se Kalman Yaron, Gerald Normie in Alexander N. Charters, in je prvič zasedala leta 1986 v Oxfordu. Konference so bile še v Aachnu (1988), Jeruzalemu (1990), Stroblu v Avstriji (1992) in na Brdu v Sloveniji (1994).

Na V. konferenci, ki je bila od 10. do 13. julija na Brdu in je bila posvečena temi Democracy and Adult Education, se je Juriju Jugu. (Maribor) porodila misel organizirati stalno konferenco "samo" za Srednjo Evropo v različnih krajih. Pri tem naj bi bil v ospredju primerjalni vidik, in sicer glede na specifičnosti obdobja, pričenši z razsvetljenstvom.

2.7 Izobraževanje odraslih in socialna gibanja v Sloveniji

(zgodovinski pregled za 18. in 19. stoletje)

Začetki izobraževanja odraslih v Sloveniji

Izobraževanje odraslih pri tako majhnem narodu, kot je slovenski, ne more biti le razširitev ali diferenciacija dotedanjega izobraževalnega področja. Obravnavati ga moramo kot kompleks političnih in sociokulturnih pojavov. Politični in družbeni okvir slovenskega ljudskega izobraževanja in izobraževanja odraslih je bila habsburška monarhija in njeno vedno močnejše meščanstvo. Strukturne spremembe takšne večnacionalne družbe so bile vedno povezane tudi z jezikovnimi problemi. A četudi se je začelo kontinuirano ljudsko izobraževanje in izobraževanje odraslih s terezijansko-jožefinskimi reformami, razsvetljenstvom in slovenskim prerodom, je imelo izobraževanje odraslih v slovensko govorečih deželah dolgo tradicijo.

Korenine slovenskega ljudskega izobraževanja in izobraževanja odraslih so že v pisnih virih 9. stoletja, v času pokristjanjevanja Slovencev. Podrobnosti zvmemo v priročniku za misijonarje. Ker je prevladovala nepismenost, so se ljudje lahko naučili glavnih verskih resnic samo s stalnim ponavljanjem. Na ta način so salzburški misijonarji vadili molitve z odraslimi tudi v slovenskem jeziku.

Preobrat v slovensko religiozno in kulturo življenje, pa tudi v izobraževanje, je prinesel protestantizem tako evangeličanske kot kalvinske smeri. Uresničitev ideje o slovenski ljudski šoli, izdaja prvih knjig (Abecedarium und der Klein Catechismus in der Windischen Sprach 1550, Abecedarium 1555, Ta prvi dejl noviga testamenta 1557, Abecedarium oli tablica, is katere se vsaki more lahko inu v kratkim brati inu pisati navučiti 1566) in izdelava Cerkvenega reda leta 1564 so dela, ki so neločljivo povezana z imeni Primoža Trubarja (1508 - 1586), Adama Bohoriča, Sebastijana Krelja in Jurija Dalmatina (Trubarjevi sodelavci).

Iz temeljne zahteve protestantov, da naj verniki sami berejo Biblijo, izhaja obsežna naloga za izobraževanje odraslih. Da bi lahko izpolnili to nalogo, so bile potrebne posebne črke za prevod Biblije v slovenski jezik in oblikovanje slovenskega pismenstva. Šele s tem so bili ustvarjeni pogoji za ustanovitev slovenske ljudske šole in za samoizobraževanje odraslih. Vojvoda Christoph von Württemberg in kasneje baron Hans Ungnad v Urachu in Tübingenu sta podpirala Trubarjevo pisateljsko dejavnost in objavo njegovih de1.

2.8 Začetki avstrijskega ljudskega izobraževanja v obdobju razsvetljenstva

Razsvetljenstvo velja za zadnje pomembno zahodnjaško gibanje na področju filozofije in teologije, znanosti, politike in državnega prava, pedagogike in didaktike ter umetniške literature. Ves njegov razvoj kot tudi njegove nacionalne, teritorialno regionalne in lokalne pojavne oblike so bili zelo mnogoplastni. Tudi v habsburških deželah je bil njegov razvoj specifičen. Razsvetljenstva časovno ni mogoče omejiti na 18. stoletje. Med barokom in razsvetljenstvom ni mogoče potegniti ostre meje. Posamične razsvetljenske tendence se pojavijo že na začetku 17. stoletja in sežejo daleč prek 18 stoletja.

Zaradi boljše osvetlitve razvoja na področju izobraževanja se zdi nujno orisat celotno družbeno ozadje.

Kratka karakteristika dobe

Na prehodu iz 17. v 18. stoletje se je začela Avstrija razvijati v velesilo. ~ vojnami proti Turčiji je pridobila velika ozemlja na vzhodu oz. jugovzhodu. Iz tega je izšla kot pomembna naloga za državo načrtna naselitev. Tudi španske, nasledstvene vojne so prinesle velike pridobitve na zahodu in v Italiji. Leta 1713 je cesar Karl VI. izdal pragmatično sankcijo, ki je določala neločljivost habsburških dežel in urejala žensko nasledstvo. Notranjo in zunanjo politiko

naslednjih let je označevalo prizadevanje za priznanje pragmatične sankcije. V začetku svojega vladanja se je čutila Marija Terezija (1740-1780) prisiljena braniti svojo politično dediščino. Avstrijska nasledstvena vojna se je končala leta 1748 in je morala Avstrija prepustiti Šlezijo Prusiji. Zunanjepolitični kriz so sledile številne reforme doma. Leta 1749 je Marija Terezija z veliko državno reformo utemeljila moderno upravo, zgrajeno na centralističnem oblastvenem aparatu. S tem je postavila temelje absolutistični državi. Kasneje vzpostavljene gubernije in okraji so zelo zmanjšali moč stanov in jo nazadnje pod Jožefom II. popolnoma odpravili.

Šlezijske vojne so imele tudi neposreden povratni učinek na politiko izobraževanja, kar je privedlo do boljšega izobraževanja cestnikov. Nato so s začele na vseh področjih šolskega izobraževanja stalne reforme.

Svetovalci Marije Terezije, čeprav ne tudi ona sama, so bili blizu razsvetljskim idejam. To velja zlasti za njenega državnega kanclerja "Kaunitza, ki si je prizadeval za politično približevanje Franciji. To je leta 1756 privedlo do preobrata v zvezah in s tem do okrepljenih kulturnih stikov z domovino razsvetljenstva.

Jožef II. (1780 - 1790), ki je bil seveda razsvetljsko usmerjen, je s svojimi številnimi reformami "od zgoraj" ustvaril državo blaginje in policijsko državo. Morda so bili nekateri njegovi ukrepi nepremišljeni, toda nobenega dvoma ni, da je s svojimi reformami v celoti (predvsem s podložniškim patentom in tolerančno zakonodajo) utemeljil pomembne družbene spremembe in v marsičem napreden razvoj. Jožefinizem se ni omejil na čas cesarjevega

vladanja, "ampak je v marsičem zaznamoval svetovnonazorski profil večjega dela duhovno najbolj dejavnih in politično zainteresiranih slojev habsburške monarhije do njenega konca".

Tudi na področju socialne politike so bili storjeni pomembni ukrepi. Od srede 18. stoletja dalje je začelo hitro naraščati število prebivalstva. Pri tem je treba vedeti, da je v času Marije Terezije in Jožefa II. še kakšnih 80 % prebivalcev delalo v poljedelstvu in gozdarstvu. Marija Terezija je uvedla socialno zakonodajo v korist kmetov, katerih gospodarska in pravna odvisnost dotlej ni doživela večjih sprememb. Tako je med drugim prišlo do omilitve podložništva in do zmanjšanja tlake ter do številnih ukrepov za pospeševanje kmetijstva.

Leta 1781 je Jožef II. s podlonskim patentom odpravil tlačanstvo. Davčna in urbarska ureditev, ki bi prinesla splošno in enako obdavčitev, pa se ni mogla uveljaviti. Neuspešna je bila v veliki meri zaradi odpora kmetov. H. Engelbrecht vidi v njihovi majhni izobrazbi glavno oviro uveljavitvi reform. Znanje in izkušnje so se tu se vedno v veliki meri prenašali med zidovi domače hiše. Ker večina kmetov ni znala ne brati ne pisati, se jim je tiskana beseda le težko približala. Zato je pripadla cerkvi pomembna izobraževalna funkcija.

Gospodarska politika časa je v veliki meri temeljila na merkantilističnih načelih. Trgovino, obrt in začetek razvoja industrije so intenzivno spodbujali. Pod Marijo Terezijo se je število manufaktur možno povečalo.

Slika 1: Marija Terezija

2.9 Začetki ljudskega izobraževanja

Osnovno in višje izobraževanje

Da bi osvetlili začetke ljudskega izobraževanja v času razsvetljenstva, se zdi smiselno, da na kratko pregledano tudi reforme v šolstvu, ki so pripravljale teren, iz katerega je kasneje zraslo kot samostojna veja izobraževanje odraslih. Bilo bi dragoceno, če bi ideje, vprašanja in probleme primerjali z današnjimi problemi izobraževanja odraslih.

Izobraževanje v tistem času ni bilo več prvenstveno cerkvena zadeva, temveč je postalo "politicum". Država je nastopila kot učitelj in vzgojitelj, ki določa cilje, vsebino, metode in učila avstrijske nacionalne vzgoje.

Kot nujna naloga je bilo predvideno enotno organizirano osnovno izobraževanje za vse državljane, uvedeno leta 1774 s splošnim šolskim redom. Koncept, ki ga je razvil opat Johann Ignaz von Felbiger, je določil šolsko obveznost od šestega do dvanajstega leta starosti. Ljudske šole so prišle v pristojnost vaških občin, vendar so bile praviloma podrejene krajevnomu duhovniku (seveda so ga imeli v tej vlogi za funkcionarja države). Župnijski sistem je bil reformiran, številne župnije so bile na novo ustanovljene. V zvezi s tem so začeli tudi množično zidati nova šolska poslopja; vso deželo je prekrila mreža osnovnih šol. Pri tem je šlo za tri vrste šol: trivialne šole z enim do dvema razredoma na podeželju in v manjših mestih in trgih, trirazredne glavne šole v večjih mestih ali v samostanih v posameznih okrožjih, štirirazredne normalne šole v vseh deželnih glavnih mestih, kjer so uredili tudi izobraževanje učiteljev. Na Češkem je prelat Kindermann razvil nek nov šolski tip v tako imenovane industrijske šole, ki so normalni šolski pouk povezale z uvajanjem v industrijske dejavnosti, kot so predenje, tkanje, vrtnarstvo, sadjarstvo, poljedelstvo.

Osnovna izobrazba naj bi bila za vse koristna. Tako so zmanjšali šolnino za revnejše, skrajšali poti do šole, nabavili učbenike. Ustanovili so šole tudi za nekatolike, npr. za protestante in jude. In naposled so ustanovili tudi posebne ustanove, kot npr. zavode za gluhoneme in slepe ter prvo pomožno šolo (1816 v Hallein/Salzburgu).

Tudi izobraževanje učiteljev je bilo sistematično urejeno; učiteljski tečaji so trajali najprej tri, potem šest in nazadnje dvanajst mesecev. Pri tem je šlo za nekakšno zunanje uvajanje v prakso, nenazadnje na osnovi Felbigeljeve leta 1775 izdane Metodike. Po splošnem šolskem redu so bili lahko nastavljeni samo izobraženi učitelji. Pri tem se je pojavilo vprašanje, kaj storiti z učitelji, ki so že poučevali, saj je bilo znano, da je njihova izobrazba nizka. Da jih ne bi enostavno odpustili, so izdelali načrt obveznega nadaljnjega izobraževanja. Pa tudi socialni ugled učiteljskega stanu - s pomočjo na tečajih vcepljenega poklicnega etosa, pa tudi z boljšo plačo - naj bi se povečal.

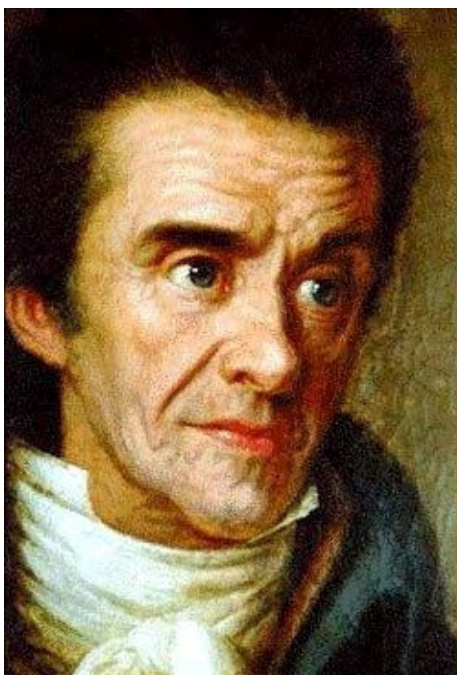
V okviru reform je imelo vprašanje o pravih metodah pomembno vlogo. Medtem ko je Felbiger forsiral učenje na pamet kot sredstvo za krepitev spomina, si je njegov naslednik J.A. Gall prizadeval s tako imenovano

Živimo, dokler se učimo.

sokratsko metodo razvijati sposobnost samostojnega mišljenja. Vsi učni predmeti naj bi se obravnavali v obliki razgovorov.

V Salzburgu, ki takrat sicer ni pripadal Avstriji, je pa imel zelo živahno kulturno menjavo s habsburškimi deželami, je bil Franz Michael Vierthaler - često ga imenujejo salzburški Pestalozzi -, ki je moderni pedagogiki s predavanji in publikacijami pripravljajal pot. Učinki tega delovanja so segli daleč v 19. stoletje. Vierthalerju je sokratska metoda pomenila: "poglobljeno znanje o duhovno-duševnem razvoju otroka, vzgojo namesto golega posredovanja znanja in spretnosti, samodejno dejavnost namesto mehničnega učenja, miselno šolanje namesto mehničnega učenja na pamet, učno snov iz poklicnega življenja, delovno šolo namesto učne šole, svarilo pred preobsežno učno snovjo, sploh pred kakršnim koli pretiravanjem, pred fanatizmom in nestrpnostjo".

Razsvetljenski ideji izobraževanja ni ustrezalo le izobraževanje razuma, ampak tudi srca, ki je gotovo vir moralnega občutka. Tako naj bi poskušali učitelji izzvati čast učencev; telesne kazni so bile samo še izjemoma dovoljene. Da bi lahko učinkovali na občutke, so pritegnili tudi glasbo.

Slika 2: Franz Michael Vierthaler - Pestalozzi

2.10 Andragogika kot pedagoška znanost na pedagoškem študiju

Andragogika ima kot ostale pedagoške smeri svojo zgodovino. Čeprav so se z nekaterimi vprašanji izobraževanja odraslih ukvarjali že stari grški filozofi, v republiki Hrvatski še ne moremo govoriti o dolgi in bogati zgodovini andragogike kot pedagoške smeri. Če pa pogledamo nastanek in razvoj nekaterih drugih pedagoških smeri (npr. domska pedagogika, pedagogika oseb s posebnimi potrebami...), lahko rečemo, da ima andragogika kot smer dolgo in bogato zgodovino. Toda ne glede na to, ali imamo andragogiko za mlado ali stare znanost, vsekakor zasluži, da se še naprej razvija in bogati svojo preteklost, sedanost in prihodnost.

Naš namen je, da se v tem delu poglobimo v andragogiko kot pedagoško smer na pedagoškem študiju.

Pojem andragogike se pojavi v prvem desetletju 19. stoletja v Nemčiji. Prvi ga je uporabil Aleksander Kappa, ki je leta 1833 v neki svoji razpravi uporabil pojem andragogike, ko je opisoval izobraževanje v dobi odraslosti.

Pojem andragogike v ruski pedagoški literaturi 19. stoletja je uporabil M.A. Olesnicki leta 1885, ko je razpravljal o problemih vzgoje in izobraževanja od rojstva do smrti. Medinski je hotel v prvih desetletjih 20. stoletja ločiti andragogiko kot samostojno znanost. Govori o andragogiki kot znanosti, ki sestoji iz dveh delov: pedagogike in andragogike. Prva (pedagogika) je zanj znanost o vzgoji otrok, druga pa znanost o izobraževanju odraslih. Medtem koncepcija Medinskega propade in uveljavi se termin pedagogika odraslih kot del pedagogike kot znanosti o vzgoji in izobraževanju.

V Avstriji in Nemčiji se na začetku 20. stoletja večina teoretikov zavzema za uporabo pojma andragogike. Nemški teoretik Rosenstock razlikuje med andragogiko in pedagogiko. Pedagogike in andragogike ne sprejema kot znanosti, temveč kot metodo, kar je imelo negativne posledice za konstituiranje andragogike kot znanosti.

2.11 Pomen izobraževanja v človekovem življenju

Izobraževanje je pomembno tako iz pedagoškega, kot tudi iz psihološkega, sociološkega in biološkega vidika. Je eno temeljnih področij družbenega življenja in v družbi izpolnjuje predvsem naslednje naloge:

1. Prek izobraževanja se prenaša družbeno izročilo. Družba se s tem ohranja in živi, saj se ohranja njena tradicija, ki vsebuje vse tisto staro, kar je še vedno funkcionalno tudi v sedanjosti. Prav s pomočjo izobraževanja se nova spoznanja prepletajo s starim in že preizkušenim znanjem. Določena kulturna dediščina se tako prenaša iz roda v rok. Torej ima izobraževanje tudi kulturni pomen.
2. S pomočjo izobraževanja se oblikuje in pripravlja za življenje tudi posameznik, ki razvija svojo osebnost in znanje, ki mu pomaga pri lažji komunikaciji z družbo. To pomeni, da se brez izobraževanja posameznik težko oz. se ne more vključiti v proces socializacije, ki je najsplošnejši in najbolj vseobsežen izraz za označevanje procesov, s katerimi se posameznik vdružablja. Poleg tega je izobraževanje proces v katerem posameznik osvaja kulturo družbe, ki ji pripada. Je torej zapleten in celovit proces, v katerem se posameznik prek stikov z družbenim okoljem razvija, oblikuje, in osvaja družbeno pomembne oblike obnašanja in doživljanja. Za proces izobraževanja je značilno, da lahko poteka le v interakciji z drugimi ljudmi. Njegov drugi pomemben vidik pa je, da povezuje različne generacije.
3. Poleg individualnih sprememb je izobraževanje tudi nosilec družbenih sprememb, ker je nosilec novega. Vsa nova spoznanja, ki se širijo prek izobraževanja, postanejo last širše družbe. Ko so kolektivno osvojena, se odražajo tudi v določenih družbenih spremembah. Brez izobraževanja bi ostala mnoga posamezna spoznanja neizkoriščena in v rokah izumiteljev, torej nebi služila svojemu namenu. Izobraževanje ima torej tudi svojo družbeno-politično inovacijsko funkcijo, s tem ko svoje iznajdbe posreduje interesentom za izobraževanje.
4. Izobraževanje je obenem že samo po sebi nosilec novega, ker omogoča, na nastajajo nova spoznanja, ki postajajo del celotnega znanja, ki ga ima človek. Torej je izobraževanje tudi dejavnik, ki vedno bolj usmerja človeka v določen, bodisi nizek ali pa visok socialno-ekonomski položaj v družbi. Izobrazbeni nivo čedalje bolj določa življenjske razmere posameznikov. Ljudje z osnovno šolo ostajajo v glavnem na nižjih položajih, tisti, ki imajo srednješolsko izobrazbo, bodo nekje na sredini tudi v poklicni hierarhiji, ljudje ki pa imajo najvišjo izobrazbo, pa prehajajo na najbolj odgovorne položaje v družbi, pa naj to ocenjujemo s katerega koli vidika; materialnega, socialnega in kulturnega, v katerem se odražata človekova vplivnost in ugled.

2.12 Financiranje ustanov za izobraževanje

Pri financiranju je temeljna značilnost, ki nas loči od razvitih držav, zelo majhen delež javnih sredstev, ki jih namenjamo za izobraževanje odraslih. Kot ugotavljajo analize, namenjajo v razvitejših državah iz javnih sredstev za razvoj in delovanje sistema izobraževanja odraslih do 1 % nacionalnega proizvoda, kar je do 10% sredstev, ki so namenjena celotnemu izobraževanju (Družbenoekonomski ..., 1991). Podatki za 1992. leto kažejo, da smo v naši državi za vse vrste in oblike izobraževanja odraslih namenjali iz javnih sredstev le 0,09% nacionalnega proizvoda, kar je bilo 1,5% vseh tekočih javnih izdatkov za izobraževanje (Drofenik, Pahernik, Kidric 1994 : 285). Najbolj ilustrativen je podatek, da razvite evropske države financirajo iz javnih sredstev od 70 do 90% vseh operativnih stroškov izobraževalnih organizacij za odrasle (Družbenoekonomski .....,1991: 152).

V sistemu financiranja izobraževanja odraslih nimamo javnih skladov, izobraževalnih skladov podjetij (naša podjetja so sredstva za izobraževanje delavcev, ki so jih se v osemdesetih letih namenjala iz dohodka - od 1,5 do 3% - odpravila in jih spojila s splošno in skupno porabo), zasebnih skladov, skladov sindikatov, političnih strank in drugih pravnih oseb, sistema štipendij in vavčerjev in javnih sredstev za zagotavljanje pravice do izobraževalnega dopusta. Davčne olajšave za spodbujanje izobraževanja podjetjih in pri posameznikih se tudi niso ustrezne. Za razdeljevanje javnih sredstev se nimamo povsem izdelanih standardov, normativov in meril.

2.13 Dejavniki motivacije izobraževanja odraslih

Motivacija je za socialno vedenje ena najpomembnejših psihičnih funkcij in daje vsakemu človeku značilen pečat posebnosti ali celo enkratnosti. Pri nobenem človeku se ne ponovijo povsem isti motivi za izobraževanje.

Izobraževanje je proces, ki sproži človekovo aktivnost, jo usmerja na določene objekte, uravnava obnašanje in ga poenoti, poveže v celoto v prizadevanju za doseg ciljev, ki si jih je zadal.

Obnašanje človeka uravnava tako, da določa stopnjo njegove aktiviranosti, stalnost in usmerjenost. Individuum predstavlja integrirano in organizirano celoto.

“Storilnost je močno odvisna od vsakokratne motivacije. Motivacija pa je zadeva emocij; vsaj toliko kot razuma. Motivacija sloni namreč na potrebah, potrebe pa doživlja organizem na emocionalni podlagi.” Sodobna psihologija je v glavnem črtala poglavja o hotenju, volji in čustvih. Vse so združili v poglavju o motivaciji. Tako je pojem motivacije, ki je imel nekoč le bolj stranski pomen v celotni psihologiji, postal eden temeljnih pojmov, iz katerega potem izvajajo razne druge pojave in zakonitosti.

Motivacija se pojavlja v obliki potreb, gonov, nagibov, nagnjenj, želja, teženj, interesov, hotenj, kar običajno vse skupaj imenujemo motivi ali nagibi. Delovanje raznih nagibov ali motivov povzroči v človeku določeno stanje - motivacijo, na osnovi katere se nagiba ali odvrta od določenih predmetov, ki predstavljajo vsebino motivov. Poleg obnašanja spreminjajo motivi tudi spoznanja. Nove informacije in obvestila spreminjajo spoznanja v okoliščinah, ko so se spremenile tudi potrebe človeka. “Med potrebami posameznika in njegovo obveščenoostjo je v večini primerov medsebojna povezanost.

Čim si ljudje pridobijo nove potrebe, jih le-te silijo v iskanje novih znanj, v dodatno učenje. Ko se o kakem predmetu več naučijo, je velika verjetnost, da se pojavijo spet nove potrebe, ki jih silijo, da se uče še več. Tako je tudi mogoče, da spremembe potreb zavirajo iskanje nadaljnjega znanja.”

2.14 Prve spodbude za ponovno vračanje v izobraževanje

Začetni motivi, s katerimi ljudje začno svojo izobraževanje, vplivajo zlasti na odločitev za vključevanje v izobraževalni program. Navadno ne deluje samo en motiv, ampak več hkrati. Zato so osebe v naši raziskavi izbirale tri osnovne motive, ki so bili odločilni za njihovo izobraževanje. Ena tretjina anketiranih odgovarja, da jih je motivirala predvsem želja po znanju, vedoželjnost. To je primarna motivacija, ki ima največji vpliv na uspešno učenje v vsakem oziru.

Drugi najpogostejši motiv je težnja biti boljše usposobljen za življenje. Povezan je s splošnim pričakovanjem osebnega razvoja in napredovanja. Čeprav ne govori neposredno o pridobivanju znanja, je kljub temu tesno povezan s primarno motivacijo (22 %).

Več ljudi se je odločilo se za naslednja dva motiva: pridobiti si nov poklic, biti bolj samostojen in neodvisen (13 oziroma 14 %). V navedenih dveh primerih si ljudje obetajo, da bodo s pomočjo izobraževanja dosegli neki svoj zunanji cilj, da si bodo ustvarili materialno in socialno trdno osnovo za življenje.

Z nizkim odstotkom odgovorov se pojavljata še dva motiva (4 %), in sicer: pridobiti si nove prijatelje, priti v stik z ljudmi in preizkusiti se, koliko sem sposoben, koliko veljam.

Zadnja dva izbrana motiva pričata, da ljudje pri nas pokrivajo s svojim izobraževanjem primanjkljaj na nekem drugem področju. Če so preveč osamljeni in težko vstopajo v stik z drugimi ljudmi, jim je tudi vključitev v učno skupino, seminar, tečaj in podobno neka rešitev. Daje jim nove možnosti, da spoznajo nove ljudi, da se z njimi zblížajo in spoprijateljijo. Tu ljudje še posebej težijo k skupinskim oblikam izobraževanja, saj vidijo v medsebojnem druženju osnovi smisel svojega izobraževanja.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Analiza zbranih podatkov

Empirični del sva razdelili na dva dela. V prvem delu sva predstavili dve univerzi na območju celjske regije in sicer univerzi v Velenju in v Celju. Predstavili sva ugotovitve iz opravljenih intervjujev z direktoricama teh dveh univerz. Analizirali sva značilnosti in razlike med obema univerzama.

Da bi pridobili podatke o odnosu starejših oseb do izobraževanja in njihov interes po sodelovanju v organiziranih oblikah izobraževanja kot so univerze za tretje življenjsko obdobje, sva v drugem delu raziskave izvedli analizo s pomočjo anketnega vprašalnika zbranih podatkov.

V mesecu januarju in februarju 2005 sva anketne vprašalnike razdelili naključno izbranim osebam na območju celjske regije in članom univerz za tretje življenjsko obdobje v Velenju in Celju. Od skupno 300 razdeljenih vprašalnikov sva dobili uporabnih 134, od tega 80 vprašalnikov članov univerze (razdeljenih 150) in 54 nečlanov (razdeljenih 150 vprašalnikov), skupaj 44,6 % odziv anketirancev.

Ker je vzorec delno naključen, anketiranci ne predstavljajo reprezentativnega vzorca, ki bi odražal demografske značilnosti slovenske starejših populacije, vzorec anketiranih članov pa verodostojno odraža demografske in druge značilnosti članov univerz.

S pomočjo statističnega programa SPSS10 za družboslovne raziskave sva izvedli analizo variance, s katero bova iskali statistično pomembne razlike med člani in nečlani univerz za tretje življenjsko obdobje.

Pri analizi variance sva iskali statistično pomembne razlike med spremenljivkami in sicer so to razlike, kjer je Sig. manjši od vrednosti 0,050.

3.1.1 Analiza zbranih podatkov in informacij z dveh univerz za tretje življenjsko obdobje: Univerza Celje in univerza Velenje

1. Na celjski univerzi za tretje življenjsko obdobje sva opravili intervju z gospo Slavico Hrastnik ter pridobili podatke o delovanju univerze

Na postavljen vprašanja sva dobili naslednje odgovore:

1. S kakšnimi cilji ste se odločili vstopiti v ta projekt? in ali dosegate te cilje?

Začelo se je pred enajstimi leti, ko je prof. Orožnova, to je naša upokojenka, ki se je že predhodno, poleg službe, ukvarjala z raznimi oblikami izobraževanja. In nekega poletja je prišla k našemu takratnemu direktorju s predlogom, da bi v knjižničnih prostorih izvajali različna predavanja. In glede na to, da so se takrat

Živimo, dokler se učimo.

ustanavljale tovrstne univerze, v Ljubljani je bila tedaj že 5 let, smo poklicali gospo iz andragoškega centra. Svetovala nam je, kako naj bi univerze delale.

Potem smo zaposlili tudi andragoga, to je bil prvi, ki je to univerzo tudi vodil. Začelo se je z domoznanskim krožkom, in vse teme ki so bile v programu so se navezovale na Celje. Začelo se je z arheologijo in takrat je bilo kup arheoloških predavanj. Potem geologija, potem so spoznavali rastlinstvo na Celjskem območju. Na začetku je bilo dvajset članov. Potem so v drugem letu poskusno uvedli tudi jezikovno izobraževanje. Najprej nemščina, potem angleščina, nato še ročna dela. Drugo leto je bilo še vedno le okoli dvajset do trideset članov.

Na izletih in drugih prireditvah jih je bilo tudi dvakrat več. Leta 1999 smo začeli z vpisovanjem članov in s pisnim obveščanjem.

Vsako leto se je začel tudi kakšen nov krožek pa tudi zanimanje je bilo veliko. V glavnem je šlo za to reklamo od ust do ust. Razen enkrat smo se predstavili na sejmu in pa na oglasnih deskah smo obveščali ljudi. In do letošnjega leta smo razvili 34 različnih krožkov, od tega je okoli 20 jezikovnih, računalništvo, zeliščarstvo, pohodništvo, bralnica, klepetalnica idr.

2. Koliko imate zaposlenih oz. Koliko jih sodeluje v tem projektu?

V knjižnici ni nobenega zaposlenega. Jaz bi lahko dve uri svojega delovnega časa posvetila univerzi, vendar v začetku šolskega leta, torej v septembru delam tako rekoč cele dneve.

Z nami sodeluje 18 mentorjev, imamo tudi zunanje sodelavce. Dela je ogromno, saj imamo 578 članov, pisno jih redno obveščamo 425 in glede na to da zakonske pare obveščamo le z enim dopisom, to nanese dvakrat mesečno skoraj 400 dopisov. Za mentorje in predavatelje so potrebne pogodbe, zato že nekaj časa razmišljamo, da bi za določene stvari vključili tudi člane univerze.

3. Ali se programi razvijajo ali upadajo? Torej, ali se število članov veča ali manjša?

Programi se razvijajo iz leta v leto, kakor tudi število članov vedno bolj narašča. Nastaja problem s prostori, imamo namreč hudo stisko s prostori.

4. Od kod prejimate finančne vire da lahko ohranite predhodni trud in delo?

Tudi na tem področju nastaja kriza, ker kakšno leto ne dobimo pravočasno sredstev Ministrstva za šolstvo Slovenije, ki naj bi sofinanciral delovanje univerz. Sradtva smo lani dobili za en sam, namesto za 22 prijavljenih krožkov.

Za letošnje leto še ni bilo razpisa, tako da bomo videli kaj bo. Na začetku je bil razpis v aprilu, tako da si lahko videl kaj imaš odobreno in kaj ne. Tako da smo lahko načrtovali delo, in predvideli stroške delovanja preko vsega leta. S članariniami krijemo stroške obveščanja. Letos je bila članarina 1800 SIT, s tem se ne pokrije niti pošta za obveščanje članov.

Za delovanje krožkov plačajo slušatelji sami. Mi jim ponudimo prostor in organizacijo, ker knjižnica zato nima rezerviranih nobenih namenskih sredstev. Občina nam (meni) plačuje dodatek za vodenje, to je približno 15.000 SIT. V bistvu je občina Celje financer knjižnice in mi se ne moremo prijaviti na noben razpis. Denarja, ki je namenjen za knjižnico, je premalo za njihove, akj šele za naše potrebe. Upamo, da bo letos razpis in da bomo pridobili dovolj sredstev. Cene krožkov so pri nas neprofitne in največkrat trikrat nižje kot v zasebnih jezikovnih šolah.

5. Kdaj in kako se spreminjajo programi? Na željo članov, ali o tem odločate vi?

V glavnem se izoblikujejo na podlagi povpraševanja. Vendar, dokler ne bomo dobili novih prostorov, ne bomo uvajali novih krožkov. Letos smo uvedli pohodništvo, ki pač ni odvisno od prostora, pri čemer se je pokazalo veliko zanimanje. Kot krožek je brezplačen, tudi mentorji se javijo prostovoljno. Plača se samo vlak, če se odločijo za daljši izlet.

Letos je bilo tudi izredno zanimanje za angleški krožek. Pokazalo se je zanimanje tudi za španski krožek. Septembra se jih je vpisalo približno 16, danes pa ga obiskuje 11 članov.

6. Ali lahko posameznika omejuje predhodna izobrazba oz. ali imate kakršne koli pogoje?

Leta jih lahko omejujejo kvečjemu navzdol. Zato, ker pod 50. ne jemljemo. Torej če so zaposleni in stari pod petdeset, jih ne včlanimo. Vzamemo npr. invalidske upokojujence in pa ljudi, ki so na čakanju in stari okoli 50. let. Spodnja starostna meja članstva je petdeset let, zgornje meje pa ni, tako da imamo tudi nekaj članov starih preko osemdeset let. Na nek način je pogoj upokojitev.

7. Kako propagirate oz. spodbujate starejše k včlanitvi v izobraževanje? Ali se vam zdi, da so ljudje dovolj informirani?

Sedaj lahko rečem nekaj, kar ne boste želele slišati. Nikogar ne vzpodbujamo k vpisu. Takšna je resnica in kolikor poznam razmere v Ljubljani je stvar popolnoma ista. V Ljubljani imajo preko 3000 članov, ampak obupujejo. Pri nas je enako. Mi smo naredili to učilnico, ki ima mize in stole, ker trenutno nimamo nobenih investicij za knjižnico, kaj šele za univerzo. Mogoče ste že slišale, da namerava knjižnica dograditi prizidek in takrat se bomo preselili v nove prostore. Ampak to bo šele leta 2006.

Velikokrat imamo probleme s prostorsko stisko. V okviru domoznanskega krožka, ko imamo raznorazna predavanja dvakrat do trikrat letno in se je letossrečanja v Levstikovi sobi, kjer je prostora za 46 ljudi, predavanja udležilo 84 ljudi. Presežek je ostal zunaj, saj jih niso imeli kam posesti. Velikokrat se Zgodi, da stare gospe sedijo na tleh.

Tako obisk ob sedanjih prostorskih možnostih ni problem, ker je obiskovalcev več, kot jih lahko sprejmemo. Prostori, ki jih uporabljamo, so knjižnični in jih uporabljamo brezplačno. Računalniško izobraževanje imamo na gimnaziji center, tam nam je na voljo tudi računalniška učilnica in mentorje imamo tudi od tam. Prostore in mentorja plačamo.

8. Kdo se najbolj vključuje v vaše krožke glede na prejšnjo izobrazbo, spol...

Vpisani so seveda največ Celjani, potem se najdejo tudi iz okolice Rogaške, Mozirja, Laškega, pa tudi iz okolice, velika večina je Celjanov. Na naši univerzi prevladujejo ženske, saj je le okoli 12% moških. Veliko je samskih, tudi nekaj zakonskih parov. Jaz mislim, da tisti, ki so sami, bolj potrebujejo družbo in razvedrilo, zato se tudi takšni pogosteje prijavljajo. Nekaj je tudi zakonskih parov, ki vedno pridejo skupaj.

9. Kaj bi na univerzi spremenili, če bi imeli izpolnjene vse pogoje?

Lahko bi imeli brezplačne tečaje. Mislim da bi lahko imeli vsaj vsakih štirinajst dni predavanja o domoznanstvu, torej predavanje z diapozitivi, ki so zelo zaželena. Zelo veliko zanimanja je za jogo, zanimajo se tudi za plesne tečaje. Če bi imeli dovolj prostorov, bi imeli več zdravstvenih predavanj. Dobivamo tudi dosti ponudb, ampak zaradi pomanjkanja sredstev tega na žalost ne moremo izvesti. Kajti tudi ta predavanja so draga, recimo takoj, ko povabimo za predavatelja znano osebo, kakšnega popotnika npr., se takoj zviša tudi cena.

10. Kaj bi želeli sporočiti drugim o vaši univerzi, kar še ne vedo?

Menim, da bi bilo zelo prav, če bi lahko pridobili več sponzorjev ali donatorjev, npr. večja podjetja, ki bi pomagale financirati to obliko delovanja starejših oseb.

Banka Celje nam je donirala denarna sredstva, ki smo jih vložili v domoznanska predavanja. Nekatera podjetja so mogoče res na robu in životarijo že sami, drugim gre bolje in bi nam, morda, lahko pomagali. Občina nam bi morala priskočiti na pomoč s primernimi prostori.

2. Kratka predstavitev univerze za tretje življenjsko obdobje v Celju

Univerza za III. življenjsko obdobje že 11 let bogati družabno življenje starejših občanov v Celju. Z neformalnim izobraževanjem pomembno prispeva k polnosti njihovega življenja. Za uspešno in požrtvovalno delo ter izvirnost pri pripravi programov, namenjenih ljudem v tretjem življenjskem obdobju, je univerza ob letošnjem občinskem prazniku prejela bronasti celjski grb.

Univerza deluje že 11. leto. Leta 1999 so uradno začeli z vpisovanjem članov. Od tedaj je začelo število članov naraščati in tudi krožki so se začeli razvijati.

Na univerzi ni nikogar, ki bi bil stalno zaposlen, imajo pa 18 mentorjev za jezikovne tečaje in poleg tega še nekaj zunanjih sodelavcev. Nastaja problem zaradi pomanjkanja prostorov za izvajanje krožkov, predavanj in druženj med člani. Včasih ne morejo izvajati kakšnega krožka prav zaradi pomanjkanja prostorov.

Članov na Celjski univerzi je 578 in prav zaradi tega imajo veliko prostorsko stisko. Člani imajo včasih dobre želje glede ustavitve novih krožkov, a velikokrat se zgodi, da jim želja ne morejo uresničiti, kerj nimajo ali dovolj prostora ali obstaja finančna stiska. Zgodi pa se, da lahko izvajajo krožek na katerega ne vpliva prostorna stiska kot npr. pohodništvo, ki je odvisen le od vremena in morda od prevoza. Pa še odziv na ta krožek je dober.

Univerzo podpira ministrstvo za šolstvo Slovenije, ki sofinancira krožke. Finančna sredstva prejemajo tudi od članov, ki prispevajo članarino in plačujejo posamezne krožke. Univerza prejema denar tudi od občine in sicer za vodenje univerze.

Pri včlanitvi na Univerzo za tretje življenjsko obdobje ni večjih omejitev, kar se tiče starosti, morda le spodnja meja. Največ se včlanjujejo upokojenci je pa tudi nekaj takih, ki so na čakanju ali v invalidski bolniški. Največ se včlanjujejo ženske saj je moških le 12%. Največ članov je iz centra mesta. Morda prav zaradi bližine univerze oz. predavalnic in učilnic, kjer potekajo predavanja.

Kot vsaka organizacija ima tudi ta univerza svoje cilje in želje. Čez nekaj let se nameravajo preseliti v nove prostore, kar jim bo omogočilo več predavanj oz. izvedbo predavanj v večjem številu članov. Ko bodo imeli večje prostore bodo lahko s tem izvajali tudi več domoznanskih krožkov oz. krožkov z diapozitivi za kar je veliko zanimanje. Poleg tega bodo poskušali izvesti tudi tečaj joge, česar do sedaj ni bilo mogoče.

Slika 3: Utrinki z druženje članov na Univerzi tretje življenjsko obdobje Celje

3. Krožki in dejavnosti, ki jih nudijo na Univerzi tretje življenjsko obdobje Celje

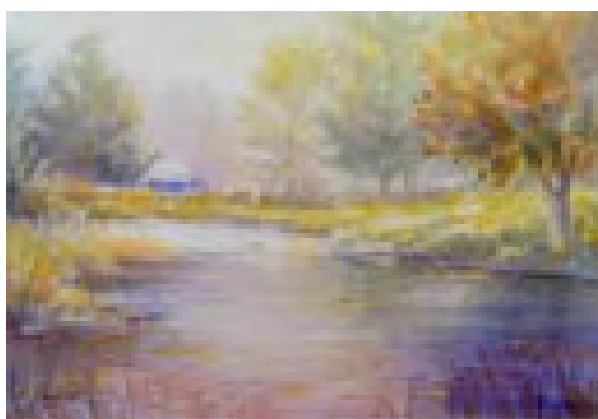
- **Jezikovno izobraževanje:**
  - angleški jezik - konverzacija
  - italijanski jezik - nadaljevalni tečaj
  - italijanski jezik - konverzacija
  - nemški jezik - začetni tečaj
  - francoski jezik - začetni tečaj
  - nemški jezik - nadaljevalni tečaj
  - angleški jezik - začetni tečaj
  - angleški jezik - nadaljevalni tečaj

- **Domoznanstvo - kulturna zgodovina**

Slika 4: Rimska nekropola v Šempetru

- **Likovni tečaj - slikanje**

Slika 5: To delo je nastalo izpod čopiča člana univerze v likovnem tečaju na celjski univerzi za tretje življenjsko obdobje

Slika 6: Utrinki iz skupnega izleta članov

- **Pohodništvo**
- **Umetnostna zgodovina**
- **Zeliščarstvo - začetni tečaj**
- **Zeliščarstvo- - nadaljevalni tečaj**
- **Ročne ustvarjalnosti - ročna dela**
- **Ročne ustvarjalnosti - slovenski ornament**
- **Ročne ustvarjalnosti - klekljanje**

Slika 7: To je nastalo pod rokami članov klekljarskega krožka

- Računalniško usposabljanje - Word
- Računalniško usposabljanje - internet
- Kako smo živeli
- Likovni tečaj - grafika

.1.2 Analiza podatkov in informacij o delovanju Univerze za III.življenjsko obdobje Velenje

Na Univerzi za tretje življenjsko obdobje Velenje sva opravili intervju z gospo Eriko Veršec, direktorico univerze, ter pridobili podatke o delovanju velenjske univerze

1. Intervju z gospo Veršec

1. S kakšnimi cilji ste se odločili vstopiti v ta projekt? In ali dosegate te cilje?

Velenjska univerza deluje že 19. Leto. Začela se je na pobudo filozofske fakultete v Ljubljani, torej fakultete, ki se je ukvarjala s problemom starejših, predvsem zaradi tega, ker starejši so večinoma do aktivne dobe izredno vpeti v delo, po upokojitvi pa nastaja neka praznina. Drug razlog je ta, da so starejši ljudje po upokojitvi en ogromen družbeni potencial, ki ni izkoriščen, a je lahko z izobraževanjem in motivacijo, družbeno koristen.

V Velenju je univerza za trteje življenjsko obdobje nastala zaradi tega, ker je bilo dovolj pobudnic za ustanovitev univerze za tretje življenjsko obdobje. Tudi v Velenju se je njeno delovanje začelo z izobraževanjem, s takrat najlažjo obliko, s tečajji tujih jezikov in ročnih del. Danes je univerza te oblike prerasla.

Univerza poskuša program oblikovati tako, da bi bili programi primerni za vse strukture upokoencev. Najprej je bila delovna populacija taka, da je bilo največ ljudi v razredu delavcev iz težkih delovnih pogojev npr. rudarji, zato je bil na začetku bolj poudarek na obrtnih znanjih in jezikih. Danes je program razširjen na različna interesna področja, ker je tudi populacija precej različna.

2. Koliko imate zaposlenih oz. koliko jih sodeluje v tem projektu?

Univerza ne zaposluje redno nikogar. Delamo večina prostovoljno in zastonj. Svoje delo prostovoljno daje ogromna skupina ljudi, pomaga nam tudi občina z brezplačnimi prostori. Preko javnih del imamo eno zaposleno osebo, akr pomeni, da se vsko leto zamneja. Prizadevamo si, da bi imeli vsaj eno stalno zaposleno osebo, ki bi opravljala številna rutinska administrativna dela. Skupina prostovoljcev pa šteje okoli šestdeset ljudi. Tuniverza pokriva organizacijo približno 55 skupin, ki delujejo skozi celo leto.Poleg tega imamo številne krožke kot so: Slovenske ljudske vezenine, Krožek čarodej, Beremo z Manco Košir idr.

Vsaka taka skupina ima organizacijskega vodja, ki ga mi imenujemo animator, to je prostovoljec in dela zastonj. Strokovno vodi skupino mentor, ki je ustrezno izobražen in je strokovni organizator. Mentorji so za svoje delo plačani. Univerzo formalno vodi predsednica, v tem primeru sem to jaz in trinajst članski odbor, ki načrtuje in organizira delo ter postavlja razvojne strategije univerze.

3. Ali se programi razvijajo ali zmanjšujejo? Torej, ali se število članov večja ali manjša?

Število članov še vedno narašča. Program vsako leto dopolnimo. Ustvarjena morata biti dva pogoja. Prvi pogoj je ta, da je interes, ker program ne funkcionira, če ni zanimanja. Drug pogoj je, da dobimo ustreznega mentorja in prostore. Zaenkrat nam, kar se prostorov tiče, prostore zagotavlja in financira občina Velenje.

Leto bomo imeli dva nova zanimiva krožka, ki se prilagaja tudi novim članom. Imeli bomo video krožek, saj je vedno več digitalnih fotoaparatorov, kamer, za kar je potrebno več znanja in profesionalizma. Tu smo dobili odličnega mentorja. Začeli smo tudi s krožkom za učenje kiparstva. Imamo zelo razvite tri likoven krožke, poleg teh je nastalo zanimanje za kiparstvo. Nastalo je zanimanje tudi za tekaško smučanje, za alpsko je sedaj že malce prepozno, pa tudi tisti ki smučajo alpsko, počasi prehajajo na tekaško smučanje, ki je bolj primerno in prilagojeno možnostim in potrebam starejših, zato je dobro, da zainteresirani poznajo nekaj tehnike tekaškega smučanja. Dobili smo odličnega mentorja, direktorja rekreacije Gorenje, ki se je nedavno upokojil. Malce izkoriščamo poznanstva, kadar je to v obojestranskem interesu.

4. Od kod prejmete finančne vire da lahko ohranite predhodni trud in delo?

Naši študentje plačujejo članarino in pa vsak krožek se plača. To nam je uspelo, ker imamo ogromno prostovoljcev, tudi nekateri mentorji delajo zastonj ali pa zaračunavajo manj ur, kot jih opravljajo. To so predvsem naši upokojenci. Drug velik strošek, ki ga imajo drugi in ga mi nimamo je ta, da imamo vse prostore zastonj. Prosimo in gremo tja, kjer nam je to omogočeno. Dejavnosti imamo pa na dvajsetih lokacijah (učilnice, telovadnica, bazeni...). To je drugi vir, tretji vir so javna dela, kjer plača država in občina. Četrty vir pa še iščemo za posamezne projekte, še posebej finančna sredstva, npr. izdelali smo čudovite knjige. npr. "Površinski parki Šaleške doline", ki jo je izdelala skupina, ki je raziskovala parke v Šaleški dolini in poiskala dva usposobljena mentorja (agronomki). Raziskali so zgodovino parka in kako je s parkom danes, z vsemi podrobnostmi, kar se tiče dreves, grmičevja, poti itd. Delo je narejeno zelo strokovno, saj vsebuje tudi latinsko identifikacijo vseh drevnin.

Sedaj iščemo še sponzorje za take stvari. Imamo pa še dva kolektivna člana. To sta dve podjetji, ki nas finančno podpirata.

5. Ali se programi izoblikujejo na željo članov ali o tem odločate vi?

Program se je izoblikoval na podlagi želja in interesov "študentov", naših starejših ljudi. Včasih tudi sami predlagamo ubvedbo kakšne novosti in kasneje vidimo, ali je stvar za člane zanimiva in aktualna, ali ni.

6. Ali lahko posameznika omejuje predhodna izobrazba oz. ali imate kakršne koli pogoje pri včlanitvi?

Nobenih pogojev ni. Mi nimamo nikakršnih pogojev in omejitev, saj niso potrebni. Imamo tudi nekaj mladih članov, dokler ni prostorske stiske. Če bi do tega prihajalo, bi uveljavljali neke kriterije. Edini kriterij, ki smo ga sprejeli je ta, da člani, starejši od osemdeset let, ne plačujejo članarine in krožkov.

Imamo člane iz centra in okolice, torej ne samo iz Velenja. Nekateri prihajajo tudi iz Raven na Koroškem, Šoštanja, nekateri pa tudi iz drugih univerz, a pri nas obiskujejo le posamezne krožke, ki jih na njihovih matičnih univerzah nimajo.

Menim, da imamo najbolj obširen program v Sloveniji. Večina drugih univerz ima bolj likovne in rekreacijske krožke, mi imamo pa zelo raznolik program, če na kratko povem: od obrtno umetniških krožkov, vezenja, likovnih krožkov, plavanja, fizioterapevtske telovadbe idr. do glasbenega izobraževanja, učenja igranja na klaviature, citre. Imamo tudi nekaj raziskovalnih krožkov.

7. Kako promovirate oz. spodbujate starejše k včlanitvi v vašo univerzo? Ali se vam zdi, da so ljudje dovolj informirani o delu in življenju univerze?

To je bila ena naših osrednjih nalog. Da privabimo čimveč starejših občanov ter jih aktivno vključimo v naše programe. En vidik promocije naše univerze je pridobivanje članov, drugi informiranje širše družbene skupnosti o našem obstoju in pridobivanje finančnih botrov. Pravzaprav se nam je zdelo pomembno, da naši sponzorji in donatorji spoznajo naše delo, ker lažje daš denar nekemu, če veš, da bo nekaj ustvaril. Mi zelo pogosto delujemo v sodelovanju z občino na raznovrstnih prireditvah. Imamo krožek oz. skupino, ki sodeluje intenzivno z muzejem. Njihovi delavci so tudi naši mentorji. Oskrbujemo tudi Kavčnikovo domačijo oz. vrt in okolico te domačije. Potem imamo nekaj tradicionalnih prireditev kot so: Jajčerija, kresovanje, Valentinovo idr. Velikokrat naše prireditve prenaša velenjska TV.

8. Kdo se najbolj vključuje v vaše krožke glede na prejšnjo izobrazbo, spol, starost...

Jasno je, da se glede na izobrazbeno strukturo in predhodne poklice in delovne izkušnje, ljudje vključujejo na tiste krožke, ki se navezujejo na njihovo delo ali predhodne znanje. Pri včlanitvi prevladujejo ženske, imamo pa v Sloveniji najboljšo strukturo po spolu, saj imamo veliko krožkov, ki so na nek način zanimivi tudi za moški spol (fizioterapevtska telovadba, plavanje, računalniški tečaj...). Struktura glede na spol članstva pri nas je 80 % žensk in 20 % moških. Prihajajo pa večina iz mest, kajti iz podeželja jih morda omejuje razdalja ali pa vsakodnevna opravila.

9. Kaj bi na univerzi spremenili, če bi imeli izpolnjene vse pogoje (finančne, kar se tiče osebja in ostalo...)

Predvsem bi želela ta umski in fizični potencial starejši ljudi vključiti v lokalno skupnost in prispeviti na vseh področjih družbenega življenja v občini. Če bi lahko, bi nabavila veliko potrebnih učil in sodobnih učnih pripomočkov.

10. Kaj bi želeli sporočiti drugim o vaši univerzi, kar še ne vedo?

Izredno pomembno zadevo. Formalno (pravno) to področje v Sloveniji ni urejeno, mi nimamo nobenih sistemskih sredstev za tovrstno izobraževanje in če hočemo izkoristiti ta kapital bi mogla družba minimalne pogoje za to dejavnost izpolniti. Po moji oceni odobrijo brezplačne prostore za izobrazbo, kar po moje ni težko, problem je da hočejo denar lastniki prostorov, drugo področje pa je da bi zagotovili strokovna administrativna dela na tem področju, vse ostalo pa naj bi člani sami pokrili. In to akcijo bi bilo treba izvesti, kar pa se prostorov tiče, vsi vemo da se nataliteta manjša in da je v šoli dovolj prostora.

Slika 8: Direktorica univerze za tretje življenjsko obdobje Velenje, gospa Erika Veršec

2. Kratka predstavitev univerze za tretje življenjsko obdobje v Velenju

Andragoško društvo Univerza za III. življenjsko obdobje Velenje je prostovoljno in nepridobitno organizirano združenje, namenjeno predvsem izobraževanju starejših ljudi v tretjem življenjskem obdobju. Letos je naša Univerza praznovala 17. letnico delovanja, v njej pa se v 53-ih kroških izobražuje okoli 700 ljudi.

Prvotni program so bila predvsem ročna dela in jeziki. Članstvo je bilo izključno žensko.

Program se je dopolnjeval najprej s krožki za »zdravo življenje« (predavanja, fizioterapevtske telovadbe, pohodništvo, plavanje), kasneje pa s krožki, ki so pritegnili upokojece z višjo izobrazbo in tudi večje število moških (računalništvo, sadjarstvo, glasbeno izobraževanje, raziskovalno delo ipd.).

Danes lahko izobraževanje razdelimo v 6 skupin:

- Obrtno umetniška – pletenje cekarjev, ročna dela, lončarji, literati, likovniki...
- Skrb za lastno zdravje – fizioterapevtska telovadba, plavanje, pohodništvo, predavanja...

ERROR: undefined
OFFENDING COMMAND: *^E@b5F4d!V

STACK: